

Tilstandsrapport for Den norske kirke 2006

Presentasjon ved Kirkerådets direktør Jens-Petter Johnsen

1. Hvordan tegne et bilde av tilstanden i Dnk anno 2006?

Hva er det som preger kirken – Den norske?

En tilstandsrapport kan ikke gi et fullstendig bilde av troens liv og kirkens indre styrke.

Jeg vil peke på noen fakta, noen positive og noen negative utviklingstrekk og komme med noen utfordringer.

Dette bildet skulle jeg gjerne tegnet i rammen av en kultur- og samfunnsanalyse med særlig vekt på de trender som kan antas å ha innflytelse på kirkens virksomhet. Mye forskning foreligger, men kirken har ikke analysert og utnyttet dette materialet. Samtidig som vi burde fulgt opp og videreutviklet medlemsundersøkelsen "Folkekirke 2000" som KIFO foresto. Vi trenger mer info om kirkens medlemmer.

Det er interessant at media er opptatt av religion i dag. Hvem hadde trodd det for 30 år siden, da sekulariseringsprofetene, samfunnsforskerne og religionssosiologene proklamerte med stor forutsigbarhet at kirken nærmest ville være borte fra jordens, og i hvert fall fra Norges overflate i løpet av de nærmeste tiårene.

2. Klassekampen 25. oktober 2007 slo stort opp: "LEVENDE GUDSTRO I NORGE. Kristne dogmer står fremdeles sterkt."

3. Klassekampen. Det er høye tall, som vi skal ta på ramme alvor. 51% svarer at de tror på Gud. 40% at de tror at Jesus døde på korset for våre synder.

4. Galluptall gir et bilde av virkeligheten, og en viktig side.

Denne tilstandsrapporten vil i første rekke rette søkelyset mot det som skjer i menighetene av kirkelig virksomhet og aktiviteter:

Tilstandsanalyse vil kunne være et nyttig bakgrunnsmateriale for KM, når vi skal behandle de mange ulike planene for kirkens virksomhet i årene fremover og særlig når vi neste år skal vedta et visjonsdokument eller strategiplan for den neste 4 – 6 års-perioden.

Tilstandsrapporten skal hjelpe oss til å tegne en adekvat analyse av hvordan menighetene og kirkens situasjon er, og så tenke visjoner og strategier for årene fremover. Og lokalmenighetene skal ha særlig oppmerksomhet.

5. En sentral rolle for Kirkemøtet er å legge forholdene til rette for at menighetene kan utføre sine oppgaver på beste mulig måte. ”**Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers alt som kan vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke.**” (kl § 24)

6. Et grunnleggende spørsmål som Kirkemøtet må stille seg er: Fastsetter Kirkemøtet ordninger og planer som legger forholdene til rette for at det kristelige livet i menighetene vekkes og næres? Er vi til for menighetene?

7. Menighetene er svært forskjellige. Det minste sokn har under 30 medlemmer, 1/3 av soknene har under 1 000 medlemmer og kun 5% av soknene har over 10 000 medlemmer.
(Tilstandsrapporten s.11-12)

8. Noen nøkkeltall:

Medlemsprosenten på vei nedover (spørsmålstegn)? 86% ned til 82% de siste fire år.

Nei, antall medlemmer i Dnk øker, men andelen av befolkningen som er medlemmer synker. NB! Ikke fordi medlemmene melder seg ut av kirken, men i hovedsak pga av innvandringen. I Oslo utgjør innvandrerbefolkningen 22% av alle Osloborgerne, og 80% av dem har en ikke-vestlig bakgrunn. Disse har aldri vært medlem av Dnk, og aldri meldt seg ut av kirken. I Oslo er ca 90% av befolkningen med etnisk norsk bakgrunn medlemmer av Dnk. DVS: Medlemmene melder seg ikke ut. De er trofaste, mange er mindre aktive, men de melder seg ikke ut. Faktum er at det er flere medlemmer i Dnk i dag enn noen gang tidligere. Men våre nye landsmenn gir oss større utfordringer enn noen gang. (Tilstandsrapporten s. 12-14)

9. Utmeldingene utgjør 1 – 2 promille av medlemsmassen, og har de siste 20 årene gått nedover, men er nå på vei oppover. (Tilstandsrapporten s. 13-14)

Hvorfor melder folk seg ut av kirken?

Eller hvorfor melder ikke langt flere seg ut av kirken?

Dette er spørsmål som vi bør få bedre svar på enn vi har i dag. I Folkekirkeundersøkelsen ga medlemmene grunner for hvorfor de er medlemmer i kirken, men vi trenger mer forskning som

forteller oss om hva som knytter medlemmene til kirken og hvor sterk denne tilknytningen er. Slik kunnskap vil bli stadig viktigere for vurdering og planlegging nå som kirkelige reformer og stat-kirke-spørsmålet er på dagsorden.

10. Så et ord om dåpsprosenten. Dåpsprosenten falt fra 79% til 74%. Ca 900 færre ble døpt i 2006 enn i 2002.

90 % av foreldrene døver sine barn der minst en av foreldrene er medlem av Dnk, og blant 15-åringene som er medlem av kirken, velger nesten 90% kirkelig konfirmasjon. (Tilstandsrapporten s. 15– 17)

11. Det var over 4 000 flere som ble konfirmert i 2006 enn i 2002. Det gledelig er at konfirmasjonsprosenten også steg litt i 2006 (uavhengig av hvordan vi regner prosenten) (Tilstandsrapporten s. 18-19). Mange steder er konfirmanttiden er flott opplevelse både for konfirmantene og deres foreldre. Litt konkurranse fra Human-Etisk Forbund har skjerpet mange menigheter til å ha et konfirmantopplegg – ikke minst konfirmantleirer, som er av stor betydning for de unge og deres fremtidige relasjon til kirken. Men det er også menigheter som sliter, og det blir stadig større forskjeller i konfirmanttallet mellom menigheter som satser og lykkes og de som ikke gjør det. Ungdomsundersøkelsen dokumenterer også at det er mange som er misfornøyde med konfirmant-undervisningen, fordi de opplevde at de ikke lærte noe. Det er en stor utfordring at konfirmasjonsprosenten i Oslo bare ligger på 36%. Selv om det i stor grad skyldes det store antall barn av innvandrede nordmenn (ca 30% i alderen 0-19 år), skjer det noe der hvor det blir uvanlig å la seg konfirmere. Men i et flerreligiøst by- eller lokalsamfunn kan også interessen for konfirmasjonsopplæring øke.

12. Bildet vi tegner og kurvene viser en nedgang, men det skyldes altså først og fremst at befolknings-sammensetningen er annerledes, og ikke at kirkens medlemmer ikke velger å la seg døpe eller konfirmere. (Tilstandsrapporten s. 15)

Ut fra et brukerorientert tjenesteperspektiv er oppslutningen stor til et postmoderne samfunn å være. Overgangsritualene fremstår som viktige og betydningsfulle, enten man betrakter dem som uttrykk for en personlig overbevisning i et teologisk/religiøst perspektiv eller som en del av tradisjonen.

13. Hvordan står det til i Norge sammenlignet med folkekirkene i våre naboland?

Det som slår oss er at

- Medlemsprosenten ligger på rundt 80% i alle kirkene unntatt Sverige.
- Norge har nest høyest dåpsprosent etter Finland.
- Norge har lavere konfirmasjonsprosent enn Finland og Danmark, men ligger langt over Sverige.
- Vigselsprosenten i Norge er lavere enn i våre naboland
- Men vi ligger på toppen når det gjelder kirkelige gravferder.

Hva med gudstjenestene?

14. Det avholdes nesten 70 000 gudstjenester pr år. Det er en nedgang på 1,3% siden 2002. I tillegg kommer ca 45 000 vigsels- og gravferdshandlinger med til sammen flere millioner deltakere. (Tilstandsrapporten s. 22-26)

15. Til sammen var det over 6,5 mill deltakere/besøkende på disse gudstjenestene mot 6.7 mill i 2002. En nedgang, men så var det også 900 færre gudstjenester i 2006 enn i 2002. (Tilstandsrapporten s.22-26).

Ungdomsundersøkelsen viser at det var 7% av tenåringsene som oppga at de gikk i kirken ca en gang i måneden og 7% ca en gang i uken. 55% går aldri eller sjelden til gudstjeneste.

Folkekirkeundersøkelsen 2000 ga følgende tall: 2,3% går til gudstjeneste hver uke, 5,9% en gang i måneden og 67,5% går sjeldent eller aldri til gudstjeneste, samtidig som 68% opplevde gudstjenesten som meget positiv eller positiv sist de var der.

Hamar bispedømmeråd sier i sin rapport at "oppslutningen om gudstjenesten tilar i bredden og avtar i frekvens." Det er de aktive, de med klar kristen gudstro, som ikke lenger går så ofte til gudstjeneste, sier O.G. Winsnes.

Vil Gudstjenestereformen bidra til gudstjenestefornyelse som gjør det vanskeligere å holde seg borte når menigheten samles?

17. I gjennomsnitt er det litt over 100 personer på en gudstjeneste og dette tallet har holdt seg svært stabilt en lang tid. (Tilstandsrapporten s. 23). Og da er ikke deltakelse i forbindelse med vigsel eller gravferd tatt med. Myten om de tomme kirker er seiglivet, men faktum er at de 1 000 søndagsgudstjenestene hver uke samler 100 000 mennesker.

Gjennomsnittlig deltakelse per gudstjeneste lå på 102. (Tilstandsrapporten s. 27-31)

Nattverddeltakere 40, dvs. under halvparten av de som går til gudstjeneste går til nattverd. En stor mulighet og utfordring.

Vi må raskt ta med noen andre tall som viser oppslutningen om annet menighetsarbeid.

Dette er helt nye tall som kom inn i Årsstatistikkskjemaet i 2005. Men innrapporteringen gjelder kun de aktiviteter som foregår i regi av Dnks menigheter. I tillegg kommer alt arbeid som drives av kristelige organisasjoner på disse områdene og på mer privat basis og ut fra personlig engasjement.

18. Barne- og ungdomsarbeid

Det er nå dokumentert at ca 60% av alle døypte 4-åringer får 4-årsbok. Dette er ett av de første nyere dåpsopplæringstiltakene i vår kirke, og oppslutningen er bemerkelsesverdig høy. Her bærer langsiktig arbeid sine frukter. (Tilstandsrapporten s. 34-37)

19. Rundt halvparten av menighetene har ulike andre tilbud for barn i ulike aldre, men statistikken gir ikke opplysninger om hvor mange som benytter seg av tilbudene.
(Tilstandsrapporten s.36)

20. KM har mottatt egen rapport om Trosopplæringsreformen, med et bilde fra en babysang-gudstjeneste i Austevoll tar vi med.

21. Trosopplæringsreformen skaper fornyelse og et nytt språk....

22. ... av en raus og tydelig kirke. Hvordan kan vi være kirke i vår tid?

23. Diakonale tilbud.

Dette er et omfattende og ofte ikke så synlig felt, som det er vanskelig å få inn gode rapporter om. Her er tatt med noen tiltak som det spesifikt er spurt om i årsstatistikkskjemaet. Få menigheter har tilbud om ekteskapsgrupper og sorggrupper, men 700 har tilbud om eldretreff og like mange menigheter har andre diakonale tilbud. (Tilstandsrapporten s.33-44)

24. Kor og konserter

Det er et bredt kor- og musikkliv i menighetene. I gjennomsnitt har hver menighet et barne- eller ungdomskor. Og det avholdes over 6 000 konserter med 800 000 deltakere. Kirke og kultur har mange tilknytningspunkter. (Tilstandsrapporten s.45-47)

25. Voksenundervisning.

Tidligere hadde mange menigheter torsdagsmøter, bibeltimer og kveldsmøter med bibelske temaer. Menighetsskoler og voksenopplæring. Slike møter synes å være langt sjeldnere i. At kun halvparten av menighetene har registrert tilbud om bibelgrupper/samtalegrupper gir grunnlag for refleksjon, og representerer en utfordring. At kun 18 000 er med i en slik gruppe, forteller oss at trosopplæring ikke bare er nødvendig for barn og ungdom. (Tilstandsrapporten s.51-53)

26. Frivillige medarbeidere.

Kanskje noe usikre tall. Mange menigheter synes ikke å ha en veldig god oversikt over de frivillige medarbeiderne sine. Noen kommer og noen går, noen er med på litt (og blir kanskje oversett), mens andre er med på alt...

Til sammen over 100 000 medarbeidere. (Tilstandsrapporten s.48-51)

Vi mangler opplysninger om hva den frivillige innsatsen i menigheten utgjør i årsverk. Den kirkelige virksomhet bæres av de frivillige. Slik skal det være i en kristen kirke. Men frivilligheten er i endring. Før bar nok frivilligheten svært mye alene. I dag krever frivillighet ansatte. Frivillighetsforskningen viser at frivilligheten fungerer bare der det samtidig er ansatte som koordinerer og følger opp de frivillige og deres innsats.

27. Misjon

930 menigheter, dvs 75% av menighetene rapporterer at de har misjons-, solidaritets- eller vennsapsprosjekter i andre land. Noen menigheter har flere prosjekter. Misjon er i ferd med å få fotfeste som en menighetssak, og er ikke bare en sak for de frivillige misjonsorganisasjonene.

Her burde jeg nevnt flere aktiviteter og arbeidsområder som menighetene er engasjert i. Det gjelder det økumeniske arbeidet, religionsdialog (ROM-prosjektet), arbeidet innen miljø, forbruk og rettferd m.v. For ikke å nevne arbeidet innen samisk kirkeliv. Jeg må henvise til

Tilstandsrapporten, og samtidig si at vi mangler en god data på disse områdene. (Tilstandsrapporten s.53-60)

28. Menighetenes økonomi

3,9 Mrd kr er det offentlige tilskuddet til kirken.

Menigheten samler inn 243 mill. Det høres bra ut, men det tilsvarer 63 kroner per medlem i året. Ikke så mye mer enn det hver enkelt gir til den årlige TV-aksjonen. Her er det mye å gå på, og Kirkemøtet i 2004 kom med utfordringen om å legge til rette for et målrettet arbeid for at Den norske kirkes medlemmer tar et økt ansvar for sin kirke gjennom dugnadsinnsats, ofring og givertjeneste.

I parentes står hvor mye av inntektene som går til egen virksomhet. Over halvparten av kirkeofringene går til annen nasjonal og internasjonal virksomhet. 95% av givertjenesten går til egen virksomhet. Det gledelige er at givertjenesten har økt med over 15% hvert år siden 2002, mens kirkeofringene bare har økt med 2.5%. (Tilstandsrapporten s.65-70)

29. Offentlig tilskudd til kirkene i de nordiske land

Her ser hvor dårlig Norge kommer ut sammenlignet med våre naboland. Tilskuddet til kirken via kirkeskatten m.m. i Sverige og Finland ligger på ca 2 000 kr pr medlem, mens den offentlige bevilgningen i Norge ligger på halvparten.

Vi skulle nok ha innført kirkeskatt for lengst.

30. Bemanningen

Antall stillinger i menighetene er ca 8 000, 6 639 fellesrådsansatte og 1 324 statsansatte prester. (Det er 125 flere prester enn i år 2000, da var det ca 1 200.). Kvinneandelen blant fellesrådsansatte ligger på 56%, mens for prestene ligger den på 19,3%. (Tilstandsrapporten s. 70-71)

31. Over 2 100 er kirkegårdsansatte og kirketjenere, 900 er kirkemusikere, mens det kun er 186 kateketer og 218 diakoner. (Tilstandsrapporten s. 71-72)

32. Antall medlemmer per prest i Norge sammenlignet med våre naboland. Det som slår en er at Norge har lagt færre prester, men mens en prest i Norge betjener nesten 3 000 medlemmer, ligger tallet i våre nabokirker på ca 2 000.

Så langt tallenes tale.

33. Nyreligiøsiteten

Klassekampens artikkel viste at tradisjonell kristentro fortsatt lever sterkt i mange mennesker i vårt land. Men det som nå også ofte kommer til syne er en form for åndelighet som vi som kirke har vanskelig for å kjenne igjen.

Den engelske religionssosiologen Paul Heelas beskriver nyreligiøsiteten i dag som en ”åndelig revolusjon” som finner sted i store deler av Nord-Europa.

Denne revolusjonen, sier han, kan måles på at det i dag er flere mennesker som tror på ”noe guddommelig i mennesket” enn på en teistisk ”gud utenfor mennesket”. Etablerte ”institusjoner” som samfunnsvitenskap og teologi, helsevesen og kirke utfordres av og sliter med å forholde seg til den nye religiøse virkeligheten.

34. Mange ønsker å finne rom for seg selv med sin tro og sine spørsmål innenfor rammen av Den norske kirke eller et annet kristent trossamfunn.

For kirken er dette gledelig.

Men situasjonen utfordrer også kirken på flere måter.

En utfordring er at kirkemedlemskapet for mange blir et passivt medlemskap, eller retttere sagt et medlemskap for de store anledninger i livet: dåp, konfirmasjon, vielse, begravelse.

35. Samtidig går folk med en lengsel etter et ”guddommelig nærvær og hjelp” i dagliglivets mange utfordringer.

Ofte opplever de at kirken ikke er relevant i forhold til disse lengslene.

36. Kirkens utfordring er å finne et religiøst og diakonalt språk som taler til menneskene i dette landskapet.

For gjennom de siste tiår har vi som kirke innstilt oss på å virke i et stadig mer sekularisert samfunn.

I det sekulariserte samfunnet var det minimal åpning for den åndelige dimensjonen av tilværelsen, og samtale om slike ting var henvist til det private rom.

Dette har skapt en åndelig språkløshet og tafatthet i det sekulære samfunnet, som går langt inn i kirken.

Derfor sliter kirken med å ta mennesker på alvor, snakke med dem og tilby tolkninger når de beretter om åndelige erfaringer.

Dermed åpnes det et stort rom for et nyreligiøst språk og virksomhet utenom kirken.

Ofte til en høy pris.

37. Hva gjør kirken?

Som alle andre deler av samfunnet, kirken inkludert, må nyåndeligheten stilles i et kritisk lys.

Lover den for mye?

Tilbyr den enkle løsninger på kompliserte spørsmål?

Til helgen arrangeres alternativmessa i Oslo. Kirken vil være til stede på denne arenaen og bl.a. tilby samtale og bønn om "hertets heling".

Kritikk av og polemikk mot nyåndeligheten er ikke en hovedoppgave for kirken.

Kirkens oppgave er å møte menneskene der de er på sin vandring, lytte til dem med respekt og åpen nysgjerrighet og forsøke å veilede ut fra Bibelens ord, kirkens tro og kristne menneskers erfaring. Og kirken har mye å bidra med, blant annet med bakgrunn i de siste 25 års arbeid med nyåndelige spørsmål.

38. Det er et utfordrende kulturskifte vi står overfor. Med store muligheter.

Det er i slike tidskiller i historien evangeliet om Jesus Kristus har funnet nye veier, nådd lenger ut. Det er det utfordrende og spennende å være med på!

39. En frimodig kirke

Jeg vil avslutte med et sitat fra religionssosiologen Otto Hauglin: Det gror ikke bedre i hagen av å flytte på gjerder og male det!

Mitt håp er at vi midt oppe i de mange ordningsspørsmålene, som vil kreve vårt engasjement og bestemme vårt fokus de nærmeste årene, fortsetter å plante og vanne med full frimodighet.

Takk!!